

Information Commons 1. Vznik koncepce

Information Commons je teorie, koncepce, strategie a konkrétní postup uspořádání fyzického prostoru knihoven, organizace práce a řízení pracovníků knihovny tak, aby vznikl integrovaný model služeb pro získávání, zpracování a prezentaci informací, učení a informačně-technickou podporu.

Většina českých knihoven se různými způsoby snaží zkvalitnit své služby. Co se za tímto úsilím přesně skrývá? Mají knihovny nějaké koncepční nástroje na to, jak tento jednoduše vyjádřený o to však více složitý a komplexní úkol řešit? Na to se pokusí dát odpověď tento seriál. Zkvalitnění služeb knihoven většinou představuje zjednodušení procesu, kterým se jejich uživatel dostane ke konkrétní informaci nebo produktu. V některých případech je toto řešeno lepším prostorovým uspořádáním knihovny, jinde uživatelsky příjemnějším katalogem, někteří se snaží rozšířit sortiment služeb, jiní dbají na to, aby prostředí knihovny bylo co nejbližší přirozenému tvůrčímu prostředí. Šťastné knihovny se mohou věnovat všem aspektům zkvalitňování služeb, pokud například tvoří zcela novou knihovnu včetně budovy, do níž novou koncepci zakomponují. Většina se však nachází v situaci, která jí více či méně diktuje určité výchozí podmínky. *Information commons* je koncepce, která vznikla v Severní Americe a vyrostla právě na podmínkách, v níž se knihovny reálně nacházely. Tato koncepce může být použita pro knihovny různých velikostí, majetkových poměrů i v různých stádiích řešení problému. *Information commons* určitě není všelék na všechny problémy, které trápí české knihovny, myslím si ale, že pro naše (nejen) akademické knihovny bude přínosem přiblížit,

jak vznikla a o čem hovoří koncepce *information commons*, jak vypadají jednotlivé konfigurace *information commons* na konkrétních příkladech knihoven, jaké mají s touto koncepcí zkušenosti konkrétní knihovničtí v ČR a jaké můžeme v rozvoji této koncepce očekávat budoucí trendy.

Vysvětlení pojmu

Výraz *information commons* lze velmi vtipně přeložit do češtiny, o tom se nakonec přesvědčili účastníci jedné odborné konference, kde byla koncepce podrobněji představena. Diskutující, kteří se snažili výraz vysvětlit a přiblížit jej tak českému knihovnictví, vycházeli z toho, že výraz **commons** označuje veřejný statek, něco, co je veřejně přístupné a co mohou všichni používat, a to buď bez jakýchkoli dalších omezení anebo za dohodnutých podmínek. Například všichni mohou používat Einsteinovu teorii relativity, aniž by museli cokoli za její použití platit. Všichni mohou parkovat v zelených zónách, ovšem musí zaplatit parkovné. *Commons* tedy označuje něco, k čemu mají všichni přístup, aniž by museli žádat jinou osobu o svolení. V češtině máme označení pro tomu odpovídající fyzický prostor: **náves**. Výraz „informační náves“ se však zatím nestihl etablovat jako rovnocenný ekvivalent anglického *information commons*, protože sice může být jeho nejpřesnějším překladem, ale je sporné, zda také tak dobře vystihuje

podstatu koncepce, kterou označuje. O co v této koncepci přesně jde? *Information Commons* je teorie, koncepce, strategie a konkrétní postup uspořádání fyzického prostoru knihoven, organizace práce a řízení pracovníků knihovny tak, aby vznikl integrovaný model služeb pro získávání, zpracování a prezentaci informací, učení a informačně-technickou podporu. V odborné knihovně to konkrétně může znamenat, že knihovna bude nabízet pro

propojující původní profesory nákresey, audio záznamy jeho vystoupení s plnými texty článků z časopisů, ke kterým knihovna měla licencovaný přístup.

Do knihovny jak do supermarketu
Information commons totiž kopíruje tolik oblíbený a hlavně obchodně osvědčený styl amerických supermarketů. Knihovny v USA totiž také bojují o přežití a tak koncepce *information commons* spo-

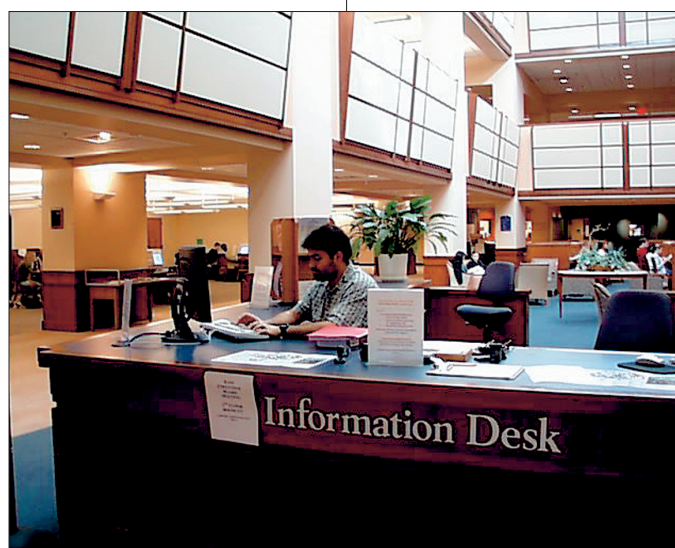

FOTO: AUTORKA

Knihovna UNCC v Severní Karolíně.

studenty a pedagogy celou škálu zdrojů (knihy, databáze, filmy apod.) a služeb (vyhledávání, konzultace, kopírování, scanování, tisk, stříh videa, vypalování na CD...) pro potřeby výuky či výzkumu v co nejširším spektru služeb. Student tak může nejen v knihovně najít, co ke svému studiu potřebuje, jak tomu je nyní, ale také studovat, psát semestrální práce, tisknout si je či produkovat multimediální projekty. Učitel nemusí knihovnu využít jen když zrovna připravuje rešerši k výzkumu, ale také během něj, například pro pracovní semináře či odborné porady, které se mohou odehrávat v příjemném prostředí knihovny a nebo může knihovnu žádat, aby mu pomohla připravit výukové materiály. V jedné knihovně například digitalizovali přednášky jistého profesora a vytvořili z nich e-learningové prostředí

je znalosti a zkušenosti knihovníků s osvědčenými praktikami obchodníků. Dvacet čtyři hodin denně sedm dní v týdnu tak mnohé z nich nabízejí služby svým klientům (americký knihovník už neříká „uživatel“ nebo dokonce „čtenář“, ale *patron*) ve stylu amerických supermarketů: na jednom místě student nebo učitel najde vše, co potřebuje pro svou práci. Služby knihoven tak jdou za rámeček tradičně vnímaného knihovnictví a nabízejí zapůjčení notebooků, videokamer, místnosti pro skupinovou práci, dočasné kanceláře, pohodlné pohovky, kavárnu, galerii, občerstvení... Zní to jako knihovnická pohádka nahony vzdálená možností českých knihoven? V dalším pokračování se podíváme, jaké máme možnosti s „one-shop knihovnictvím“ u nás.

Mgr. PETRA JEDLIČKOVÁ
Ikaros
jedlickova@ikaros.cz

■ (sch) Praktickým pomocníkem při plánování trasy výletu pražskou přírodou, nebo připomínkou toho, co vás venku zaujalo, může být internetový průvodce po pražských naučných stezkách na adrese www.prazskestezky.cz. Na webu zatím najdete stezky „Barrandovské skály – Chuchelský háj“, „Dubeč – Uhřetěves“, „Keltská naučná stezka“,

„Povodím Botiče“, „Prokopské údolí - Butovickým hraděm“ a „Údolím Dalejského potočka.“ Pražské stezky budují i opravují neziskové organizace zaměřené na ekologii za finančního příspěví města. Také o internetovou podobu naučných stezek se zasloužila jedna z nich, organizace Evans-středisko globální výchovy.

Nepřehlédněte

V elektronické podobě na adrese www.irz.cz (ve formátu pdf) je volně k dispozici druhý díl Příručky pro ohlašování do integrovaného registru znečišťování Ministerstva životního prostředí. Je zaměřen zejména na otázky monitoringu a získávání údajů o emisích a přenosech jednotlivých látek. Důležitou součástí příručky jsou seznamy znečišťujících látek pro vybrané kategorie znečišťovatelů. -tbch-

■ (jk) **Slatina nad Zdobicí** na Rychnovsku využívá internet. Obec k jeho zavedení využila zprovoznění tzv. zpětného kanálu kabelové televize, která tu od roku 1994 nabízí 17 programů. „Máme 70 do-

mácností, kde mají občané kabelový rozvod. Instalace hlavní stanice přišla obec na 300 tisíc Kč, občané platí 340 korun měsíčně za neomezený příjem internetu,“ dodal starosta obce František Kubíček.

FOTO: MIROSLAV SKALICKÝ

■ (kv) V pražském hotelu Adria byli v červenci vyhlášení vítězové jednotlivých kategorií šestého ročníku soutěže o nejlepší Firemní médium www.firemnimedium.cz roku 2004/2005. V nově zařazené kategorii Firemní rádio získalo Rádio Vnitro 2. místo. Cenu převzali redaktorka rádia Mgr. Pavla Pokorná a vedoucí oddělení webové prezentace odboru tisku a public relations Ministerstva vnitra František Špaček. Na 1. místě se umístilo Rádio Polského Institutu www.polskyinstitut.cz. Do soutěže přihlásilo 28 firem a organizací veřejné správy celkem 42 médií. Porotci z řad specialistů v oblastech komunikačních nástrojů a designu jako obvykle posuzovali komunikativnost, důvěryhodnost, strukturu či jazykovou úroveň obsahu.

Jihočeský kraj: Ortofotomapa kraje

Na mapovém serveru Jihočeského kraje <http://gis.kraj-jihocesky.cz>, který je veřejně přístupný, je k dispozici jak obcím, tak zájemcům z řad veřejnosti ortofotomapa území Jihočeského kraje (pod volbou Interaktivní mapa s ortofotomapou), jejíž pořízení přišlo na 3,6 milionu korun. Výsledná ortofotomapa je mozaika barevných kolmých leteckých snímků, transformovaných podle digitálního modelu terénu a geodeticky zaměřených bodů, přičemž nejmenší bod na ortofotomapě má rozměry 0,5 x 0,5 metru. Využití těchto podkladů (geodat) podstatně zkvalitňuje procesy územního plánování a stavebního řízení. Ortofotomapu lze kombinovat s dalšími mapovými podklady, například v kombinaci s katastrální mapou je možné získat přehled o majetkových poměrech na vybraném území ve srovnání s reálným stavem.

Sondy do nitra internetu XCIII

WAP – internetové služby mobilních telefonů

Masové rozšíření mobilních telefonů v posledních letech s sebou přineslo zavedení bezdrátových internetových služeb i na tato přenosná komunikační zařízení. Jednou ze zmíněných služeb je bezdrátový přístup ke službám Internetu.

Vše začalo v roce 1997, kdy společnosti Nokia, Motorola, Ericsson a Phone.com položily základy nového komunikačního standardu, který byl v roce 1998 uvolněn pod názvem WAP (Wireless Application Protocol).

Protokol popisoval technologie a standardy potřebné pro zajištění provozu služby, která je obdobou webu, ale odehrává se v prostředí mobilních zařízení známých svými omezeními technickými možnostmi (malý displej, malá paměť, pomalá přenosová rychlost).

Základní filosofie WAPu je velice podobná webu. Z uživatelského hlediska obsahuje mobilní telefon nebo PDA komunikátor speciální prohlížeč, který umožňuje prohlížení wapových stránek podobně, jako na osobním počítači můžeme prohlížet webové stránky pomocí klasických internetových prohlížečů. WAP používá jazyk Wireless Markup Language (WML). Je to velmi zjednodušeně řečeno „ochuzená“ verze hypertextového jazyka HTML.

WML je typickým meta jazykem, což znamená, že spolu s předefinovanými tagy – značkami, lze vytvářet i svoje vlastní uživatelské definice. Stránka se tvoří pomocí značek (tagů). Některé z nich

mají stejný význam jako v HTML, některé jsou specifické pro mobilní zařízení. Jazyk WML se stejně jako ostatní postupně vyvíjí. Jeho vývoj začal někdy na přelomu let 1998 a 1999, dnes je dostupná verze 1.1 a 1.2. Specifikace WAP 2.0, která využívá pro zápis zdrojového kódu stránek jazyk XHTML (XHTML-MP), je v poskytovatelích služeb dosud na samém počátku.

WML stránka může, ale nemusí být jen statická. Při tvorbě stránek lze používat i skripty, a to jak na straně serveru, tak na straně klienta. Pro skripty na straně serveru neexistuje prakticky žádné omezení. Přes WAP jsou již běžně dostupné i webové kamery a další služby obvyklé na Internetu.

Autor WAP stránek má samozřejmě i možnost jednoduše registrovat wapové domény. Wireless Application Protocol, někdy označovaný jako W@P, má určitě budoucnost. Již nyní běžně nabízejí známé internetové portály i svoje wapové verze, přístupné prostřednictvím mobilních zařízení (například wap.idnes.cz).

Kde s WAPem začít?

www.w3schools.com/wap/ – úvod do problematiky WAP a WML
www.ceskywap.cz – služby a nastavení pro mobilní zařízení
wap.domeny.cz – registrace wapových domén

Ing. EVŽEN VANĚK
EVANEK Web Design Studio
evanek@evanek.cz